

Religious Conformity and Social Nonconformists in Iran A Study of the Subculture of Lats

Tahere Ataei¹ | Seyed Zia Hashemi²

1. M.A. in Sociology (Youth Studies), Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran.
Email: ta.ataei79@gmail.com
2. Corresponding Author, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran.
Email: zhashemi@ut.ac.ir

Article Info	ABSTRACT
<p>Article type: Research Article</p> <p>Article history: Received: 18 May 2025 Received in revised form: 17 July 2025 Accepted: 06 August 2025 Published online: 1 April 2026</p> <p>Keywords: Conformity, Lat, Religion, Social Nonconformists, Subculture.</p>	<p>The present study, with an emphasis on one of the subcultural groups that, although they emerged from the mainstream culture of society, are apparently classified as social nonconformists, seeks moments when they find conformity despite their nonconformity and the anomic aspect they have. "Lots" that have had an influential presence in the social history of Iran were studied in this study. There are moments when this nonconformist group finds conformity with the desirable values of mainstream culture and engages in rituals that are accepted by society. And this situation has formed the main question of this study. How do social nonconformists display conformist behavior at specific moments that sometimes coincide with religious holidays? In order to achieve its goals, the study conducted semi-structured interviews using the "Mayring" content analysis method and also analyzed the content of Instagram pages.</p> <p>It seems that although the "Lots" are trying to distinguish themselves from society through various factors and several factors play a special role in the identification of this group, it is sometimes observed that they have found a social base for themselves among the common society by performing conformist behaviors. One of these manifestations of conformity is religion. They have selectively gone to it and its social manifestation, namely, presence in the group, is tied to factors such as the Heiat being a hangout and displaying their status. And in fact, it seems that moments are emerging as if the sacred and spiritual effect of religion is removed and its functional effect is more apparent.</p>

Cite this article: Ataei, T. & Hashemi, S. Z. (2026). Religious Conformity and Social Nonconformists in Iran: A Study of the Subculture of Lats. *Social Studies and Research in Iran*, 15(1):19-34.
<https://doi.org/10.22059/jisr.2025.390633.1587>

©Author(s) retain the copyright.

Publisher: University of Tehran Press

DOI: <https://doi.org/10.22059/jisr.2025.390633.1587>

Introduction

Pluralistic cultural patterns within any society invariably create conditions that, on the surface, distinguish certain individuals from others. In the context of collective life, it must be considered that just as every society possesses specific values and norms, certain groups also maintain accepted standards that they impose upon their members, thereby giving rise to variable cultural patterns. Since these cultures exist within the broader, distinct framework of the general society, they are identified as "subcultures."

These marginal cultures may align with the mainstream culture or, conversely, stand in opposition to it, to the extent that they may even be labeled as "deviant subcultures"—groups that disrupt the conventional social order by promoting a particular lifestyle. Although these individuals appear distinct from the general public, they are, in fact, definable only in relation to that very society. Through subtle commonalities with the dominant culture, they maintain a link and interaction with mainstream life. This "conformity within non-conformity" can manifest in various forms, each of which, however minute, prevents the total isolation of these groups from the broader public.

Focusing on a specific subcultural group that has emerged from the heart of conventional society yet ostensibly falls into the category of social non-conformists, the present study seeks to identify moments where, despite their non-conformity, they achieve a sense of alignment. The "*Lats*", who have had a significant presence in Iran's social history, are the subject of this research. There are moments when this non-conformist group aligns with the desirable values of conventional culture and engages in rituals accepted by society. This very phenomenon constitutes the primary question of this research:

How do social non-conformists exhibit conformist behavior during specific moments, which at times coincide with religious occasions?

Method

In the present study, Mayring's qualitative content analysis was adopted to guide the research process. Data collection was conducted through observational techniques, semi-structured in-depth interviews with 11 "*Lats*" and their close associates, and a content analysis of 15 highest follower counts Instagram profiles belonging to prominent figures within this subculture.

Due to the challenges of accessing this specific population, purposive sampling methods—specifically snowball sampling and convenience sampling—were employed. Access to the subjects and the achievement of an optimal sample size were facilitated through intermediary links, including previous researchers, social media platforms, and, most crucially, the elders (influential figures) of these groups.

Furthermore, for the digital content analysis component, the Instagram pages of 15 individuals with the highest follower counts were selected and examined. The follower bases of these accounts range from 100,000 to 5 million, with the established dates of these profiles spanning from 2014 to 2019.

Findings

This subcultural group emerges from within the broader society; consequently, its cultural beliefs are traceable to the society's fundamental cultural roots. However, in adopting these cultural beliefs, it appears that certain transformations occur. This group maintains its own distinct value system, even if its origins align with the overarching value system of society. Precisely for this reason,

individuals from different religious backgrounds who join this group adopt its specific beliefs and rituals. An illustrative case is a Sunni member of the *Lat* subculture who, by his own account, practiced *Qama-zani* (self-flagellation with a blade) for several years out of devotion to Imam Hussain. Consequently, we observe a form of "micro-religious conformity" among members of this group. Yet, the question remains: which version of religion? It appears that the *Lat* subculture approaches religion through its own unique lens, engaging in a process of selection. Religion manifests as a specific form of Shiite rituals and beliefs, glazed with the principles of chivalry and *Looti-gari* (traditional gallantry), particularly during specific periods of the year such as the months of Muharram and Safar.

This specific form of "selective religiosity" encountered among the *Lats* establishes a degree of normative and evaluative linkage between them and conventional society. In the case of this subcultural group, while a bond between the individual and society may be maintained, non-conformist behavior does not necessarily cease. In fact, although we witness conformity and social bonding, this conformity occurs simultaneously with non-conformity.

This situation can be explained by the shift in the position of religious matters among the *Lats* due to two functional dimensions; whereby the sacred and purely cultural aspects of religion are superseded by its functional utility. It appears that religious rituals have been transformed into an arena for the manifestation of *Lat* subcultural behaviors. These rituals, which find their social expression primarily in *Heiats* (religious organizations) and mourning processions, serve first as a "hangout" (*Patogh*) for members to congregate. Secondly, they play a crucial role in determining the hierarchical status within the

group. For instance, the *Gonde-lats* (top-tier toughs) demonstrate their prominence and maintain their leadership status by organizing and leading these processions and religious circles.

Conclusion

Broadly speaking, the mechanism of this conformity is such that, on the surface, conformist religious behavior is observed. However, what transpires beneath the surface is a functional dimension that has become increasingly prominent among the *Lats*. In effect, religion is transformed into a conventional "playing field" utilized for unconventional objectives. The fundamental point is that this micro-conformity, which facilitates a bond between the subcultural group and the core of society, does not necessarily terminate non-conformist behavior. For various reasons, while the outward manifestation remains conformist, non-conformist behaviors are increasingly exhibited in a more overt manner behind the scenes. This phenomenon represents the precise moment of "conformity within non-conformity."

Acknowledgments: This article is derived from the first author's M.A. thesis entitled "*Religious Consonance among Social Nonconformists (Case Study: Lats)*", Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Tehran. The authors would like to express their gratitude to the Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, and also extend their appreciation to the editorial team of the Journal of Social Studies and Research in Iran.

Conflict of Interest: According to the authors, there is no conflict of interest regarding this article.
Ethical Considerations: Informed written consent was obtained from all participants, and their identities were kept confidential.

همنوایی مذهبی ناهمنوایان اجتماعی در ایران

مطالعه خرده فرهنگ لات‌ها

طاهره عطائی^۱ | سید ضیاء هاشمی^۲

۱. کارشناس ارشد جامعه‌شناسی (گرایش مطالعات جوانان)، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: ta.ataei79@gmail.com
 ۲. نویسنده مسؤل، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: zhashemi@ut.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۲/۲۸</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۴/۲۶</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۵/۱۵</p> <p>تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۱/۲۵</p> <p>کلیدواژه‌ها: خرده فرهنگ، دین، لات، ناهنوایی اجتماعی، همنوایی.</p>	<p>پژوهش پیش‌رو با تأکید بر یکی از گروه‌های خرده فرهنگی که از دل فرهنگ عرفی جامعه بیرون آمده‌اند، اما به ظاهر در دسته ناهمنوایان اجتماعی قرار می‌گیرند، به دنبال لحظاتی است که در عین ناهمنوایی‌شان همنوایی پیدا می‌کنند. لات‌ها که در تاریخ اجتماعی ایران حضور اثرگذاری داشته‌اند، در این پژوهش مطالعه شده‌اند. لحظاتی وجود دارد که همین گروه ناهمنوا با ارزش‌های مطلوب فرهنگ عرفی همنوایی پیدا می‌کند و درگیر مناسکی می‌شود که مورد پذیرش جامعه است و همین وضعیت پرسش اصلی این پژوهش را شکل داده است: اینکه چگونه ناهمنوایان اجتماعی در لحظاتی خاص که گاهی مقارن با ایام مذهبی است، از خود رفتار همنوایانه بروز می‌دهند؟ پژوهش در راستای تحقق اهداف، با بهره‌گیری از روش تحلیل محتوای مایرینگ، به انجام مصاحبه نیمه ساختاریافته و همچنین تحلیل محتوای صفحه‌های اینستاگرامی پرداخته است.</p> <p>به نظر می‌رسد لات‌ها به کمک عوامل مختلفی به دنبال تمایز از جامعه هستند، اما گاهی با انجام رفتارهای همنوایانه برای خود پایگاه اجتماعی در میان جامعه عرفی پیدا کرده‌اند. یکی از این بروزهای همنوایی به مذهب بازمی‌گردد که به صورت گزینشی به سراغ آن رفته‌اند و بروز اجتماعی آن یعنی حضور در هیئت، با عواملی مانند پاتوق بودن هیئت و نمایش و تثبیت جایگاه آن‌ها گره خورده است.</p>

استناد: عطائی، طاهره و هاشمی، سید ضیاء (۱۴۰۵). همنوایی مذهبی ناهمنوایان اجتماعی در ایران؛ مطالعه خرده فرهنگ لات‌ها. *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۱۵(۱): ۱۹-۳۴. <https://doi.org/10.22059/jisr.2025.390633.1587>

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران © نویسنده(گان) حق نشر را حفظ می‌کنند.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jisr.2025.390633.1587>

۱. مقدمه و بیان مسئله

الگوهای فرهنگی متکثر درون هر جامعه، همواره شرایطی را ایجاد می‌کنند که در ظاهر، عده‌ای از افراد را از عده‌ای دیگر متمایز می‌سازد. در واقع در این زندگی گروهی باید این امر را در نظر گرفت که اگر هر جامعه دارای ارزش‌ها و هنجارهای خاص است، در یک گروه از افراد نیز ارزش‌ها و هنجارهای پذیرفته‌شده‌ای وجود دارد که آن‌ها را بر اعضای خود اعمال می‌کنند. به این صورت الگوهای فرهنگی متغیری شکل می‌گیرند و از آنجا که این فرهنگ‌ها درون فرهنگ مجزا و بزرگ‌تر جامعه قرار گرفته‌اند، خرده‌فرهنگ نام می‌گیرند. در برابر این گروه‌های خرده‌فرهنگی، درون جوامع مختلف، یا راهبرد همسان‌سازی یا راهبرد تکثر فرهنگی در نظر گرفته می‌شود (رضوی و همکاران، ۱۴۰۰: ۷۵۰).

نسبت این گروه‌های خرده‌فرهنگی با جامعه عرفی بزرگ‌تر، با میزان هم‌پوشانی ارزشی و هنجاری میانشان قابل‌سنجش است. در واقع هر قدر اشتراکات ارزشی چه به لحاظ تعداد و چه از جنبه ارزش‌های واجد حساسیت بیشتر باشد، رابطه مسالمت‌آمیزی نیز میان گروه و جامعه قابل‌تصور است. در واقع این گروه‌های خرده‌فرهنگی را می‌توان در یک پیوستار در نسبت با فرهنگ عرفی جامعه تعریف کرد. ممکن است این فرهنگ‌های حاشیه‌ای هم‌راستا با فرهنگ اصلی باشند یا در سوی دیگر در تضاد با آن قرار بگیرند، تا جایی که با برچسب‌هایی مانند خرده‌فرهنگ کج‌رو شناخته شوند؛ گروه‌هایی که با رواج یک سبک خاص، به گونه‌ای نظم اجتماعی عرفی را بر هم می‌زنند.

این دسته افرادی که متمایز از جامعه مردم به نظر می‌رسند، در واقع در نسبت با همین جامعه قابلیت تعریف دارند و به واسطه خرده‌اشتراکاتشان با فرهنگ غالب، در پیوند و تعامل با زیست عامه نیز قرار می‌گیرند. این همنوایی در عین ناهمنوایی می‌تواند به اشکال مختلفی بروز یابد که هریک از این اشکال همنوایی، هرچند خرد، از جدافتادگی کامل این گروه‌ها از جامعه جلوگیری می‌کند. البته باید این نکته گیدنز را پیش‌فرض این توضیح در نظر گرفت که هیچ فردی همه قواعد را زیر پا نمی‌گذارد؛ چنان‌که هیچ‌کس با همه قواعد همنوا نیست (گیدنز، ۱۳۹۸: ۲۹۴-۲۹۵).

با همه این‌ها شکلی از «همنوایی خرد» در جامعه وجود دارد که نقش حلقه اتصال میان گروه‌های خرده‌فرهنگی با فرهنگ غالب جامعه را بازی می‌کند. در واقع وجود همین حلقه‌های اتصال است که با ایجاد همنوایی‌های خرد، از جدافتادگی کامل این گروه‌ها از بطن جامعه جلوگیری می‌کند و سبب می‌شود اعضای این گروه‌ها در برهه‌های مختلف زمانی یا مکانی یا در اشکال گوناگون، رفتارهای همنوایانه با فرهنگ غالب از خود نشان دهند. به عبارتی این حلقه‌های واسط، از پاره‌پاره‌شدن جامعه به گروه‌های کوچک‌تر متفاوت و حتی در مواردی متضاد جلوگیری خواهد کرد و همین نکته بر اهمیت این موضوع می‌افزاید. این حلقه‌های واسط در میان گروه‌های مختلف و به همان صورت در جوامع گوناگون متفاوت‌اند، اما یکی از اشکال این همنوایی خرد و پیوستگی به جامعه دین است که از منابع اساسی شکل‌دهنده به هنجارهای جوامعی مانند جامعه ایران نیز به حساب می‌آید. گاهی همین دین عامل همبستگی نه صرفاً در میان جامعه مردم، که بین خرده‌فرهنگ‌ها و فرهنگ غالب می‌شود؛ چنان‌که در پژوهش‌های خارجی نیز این وضعیت دیده می‌شود. مطالعات نشان داده‌اند که حتی افراد با گرایش‌های ناهمنوایانه نیز در شرایط خاص ممکن است تحت تأثیر باورهای دینی، رفتارهای همنوایانه بروز دهند؛ برای مثال، بررسی آماری گسترده‌ای بر نوجوانان مذهبی و غیرمذهبی در آمریکا حاکی از آن است که دین، به‌ویژه در بسترهای اجتماعی با هویت مذهبی قوی، می‌تواند هنجارهای مورد انتظار و رفتارهای همنوایانه را حتی در میان افراد به‌ظاهر ناهمنوا افزایش دهد (دی کمپ و اسمیت، ۲۰۱۸: ۲۰۶).

یکی از این گروه‌های ناهمنوا در جامعه ایران که به نظر می‌رسد به واسطه این نوع هم‌نوایی خرد مذهبی با جامعه پیوند ایجاد می‌کند، لات‌ها هستند که امروزه غالباً برچسب اراذل‌واوباش می‌خورند؛ گروهی که حضور مؤثر تاریخی‌شان در عرصه‌های مختلف اجتماعی و سیاسی و همچنین ادبیات داستانی ایران قابل‌چشم‌پوشی نیست و بر اهمیت توجه بر گروه می‌افزاید. این گروه‌ها به‌خاطر وجه آنومیکی^۱ که به خود گرفته‌اند، به‌گونه‌ای از جامعه کنار گذاشته می‌شوند. اما در لحظات مختلفی حضور آن‌ها در عرصه‌های مختلف، گویی بار دیگر آن‌ها را به بطن جامعه گره می‌زند (مانند کنشگری‌های مذهبی‌شان)؛ چنان‌که ویلم فلور^۲، ایران‌شناس هلندی، در شرح این پیوند مذهبی نوشته است که آن‌ها امامزاده داوود در تهران را برای انجام عبادات خود انتخاب کرده بودند و به زیارت می‌رفتند و نه تنها برخی مناسک مذهبی برایشان حائز اهمیت بود، که در ماه‌های محرم و صفر در دسته‌های عزاداری و نوحه‌خوانی نقش اصلی را ایفا می‌کردند (فلور، ۱۳۹۲: ۲۱۷).

در این پژوهش به‌طور خاص، آنچه موجب شگفتی است توجه به همین شکل از هم‌نوایی مذهبی است. این دسته از افراد که به انحای مختلف در تلاش برای متمایز کردن خود از دیگران‌اند و به ایجاد هراس عمومی شهره هستند، در بزنگاه‌های خاصی در کنار همین مردم به انجام مناسک مذهبی می‌پردازند. حاصل این شگفتی این پرسش اساسی است که چگونه در عین ناهمنوایی و کنارگذاشته‌شدن‌ها، با شکلی هرچند خرد از هم‌نوایی و ادغام آن‌ها با جامعه به‌واسطه کنشگری دینی روبه‌رو می‌شویم. پژوهش پیش‌رو در راستای پاسخگویی به این پرسش است.

۲. تأملات مفهومی و نظری

رویکردهای مختلف علوم اجتماعی، به‌ویژه جامعه‌شناسی انحرافات، در تلاش برای تبیین رفتارهای بزهکارانه و انحرافی، نظریات گوناگونی را ارائه داده‌اند. اگر به همان نظریات حوزه جامعه‌شناسی انحرافات که غالباً با رویکردی «دیگری‌ساز» به پدیده اجتماعی می‌نگرند (که القابی مثل بزهکار و کج‌رو و انحرافی نیز در پی همین رویکردها شکل گرفته‌اند) بازگردیم، دو نمونه از نظریات را می‌توان به کمک مفاهیمی که درون دستگاه نظری آن‌ها جای گرفته مورد توجه قرار داد. اولین مفهوم ذیل رویکرد برچسب‌زنی اجتماعی و دومین مفهوم ذیل رویکرد کنترل اجتماعی قرار می‌گیرد.

درواقع می‌توان از دو مفهوم برای شرح این وضعیت بهره گرفت. نخست، ذیل رویکرد برچسب‌زنی اجتماعی با مفهوم «اگیار» هوارد بکر^۳ و دومی ذیل رویکرد کنترل اجتماعی با مفهوم «پیوند اجتماعی» تراویس هیرشی^۴ است. این مفاهیم به‌گونه‌ای خط سیری را روایت می‌کنند که قواعدی در جامعه وضع می‌شود، عده‌ای از آن تخطی می‌کنند و عامه جامعه که قدرت تحمیل تعریف عرفی را دارند، آن‌ها را اگیار در نظر می‌گیرند. این فرایند برچسب‌زنی بر «انحرافی بودن» آن‌ها می‌افزاید و روند توالی انحراف را شکل می‌دهد. در قسمت دوم ماجرا نیز مفاهیم مطرح‌شده در نظریه تراویس هیرشی مورد توجه قرار می‌گیرند. باین‌حال این گروه «کج‌روان اجتماعی» به کمک عناصر مختلفی می‌توانند با جامعه عرفی پیوند برقرار کنند. هرچه این پیوند قوی‌تر باشد، جلوه «انحرافی» آن‌ها کاسته می‌شود و متعارف‌تر خواهد بود (دلپسند و همکاران، ۱۳۹۹: ۹۹). درواقع به‌واسطه این عناصر یعنی اعتقاد، وابستگی، تعهد و

1. Anomic
2. Willem Floor
3. Howard S. Becker
4. Travis Hirschi

مشارکت می‌توانند از ذیل «گروه انحرافی» خود که از قواعد عرفی عدول می‌کنند خارج شوند، کنترل اجتماعی جامعه عرفی را بپذیرند و ذیل این کنترل قرار گیرند.

انتخاب این مفاهیم برای این پژوهش از این جهت است که گروه مذکور نیز در سطح عرفی چنین وضعیتی را طی می‌کند. بازتولید انواع برچسب‌های اجتماعی اتفاقاً بر بیگانه و دیگری بودن آن‌ها می‌افزاید. گروهی که حتی خود حکومت نیز به واسطه طرح‌های مختلف درصد کنترل آن‌ها برآمده است. «اراذل‌واوباش»، «لات و لوت»، «اشرار» و... چند نمونه از واژگانی است که عموم جامعه برای این گروه خرده‌فرهنگی که نحوه پوشش و سبک رفتار و گفتار خود را دارند، به کار می‌برند؛ عناوینی که در علوم اجتماعی با اصطلاح «برچسب اجتماعی» شناخته می‌شوند.

مرور پیشینه نظری این حوزه مشخص می‌کند اساس توجه به گروه‌های خرده‌فرهنگی، مبتنی بر انحرافات اجتماعی و نوعی «دیگری‌سازی» است. چه رویکردهای برچسب‌زنی اجتماعی و کنترل اجتماعی و چه دیگر نظریات این حوزه که اساساً با اصطلاح «انحرافات اجتماعی» تعریف می‌شوند، همگی با همین دید به پدیده اجتماعی می‌نگرند. وضعیتی صفر تا صدی که ممکن است از یک تفاوت مختصر در ظاهر یا هنجارها، بدون هیچ‌گونه تنشی، منجر شود یا حتی ناشی از برهم‌خوردن نظم و آسایش عمومی باشد. اما همه این‌ها در طیف نظریات انحرافات اجتماعی بر پایه یک فرض اساسی شرح داده می‌شوند. گروهی از افراد هستند که از قواعد عرفی عبور کرده‌اند و برچسب خورده‌اند. این برچسب‌خوردن بیشتر آن‌ها را انحرافی می‌کند و به هر نحو ممکن باید مجدد پیوند بخورند و ذیل کنترل جامعه قرار بگیرند تا آسیبی به جامعه وارد نشود.

۳. روش‌شناسی پژوهش

در پژوهش حاضر، روش تحلیل محتوای کیفی مایرینگ^۱ برای جهت‌دهی مسیر تحقیق انتخاب شده است. این روش کمک می‌کند که پژوهشگر درک عمیق‌تری از پدیده اجتماعی، تجارب و دیدگاه‌های افراد از طریق جمع‌آوری و تحلیل داده‌های کیفی به دست آورد. درواقع با شناسایی الگوهای تکراری و مضامین کلیدی و یافتن رابطه‌های معنایی میان داده‌ها، این درک عمیق میسر خواهد شد. جمع‌آوری داده‌ها با تکنیک مشاهده، مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته با ۱۱ لات و نزدیکانشان و همچنین تحلیل محتوای ۱۵ صفحه اینستاگرامی لات‌ها با بیشترین دنبال‌کننده صورت گرفت.

در جمعیت آماری این مطالعه، تمامی لات‌ها جای می‌گیرند. البته که باید این نکته را در این باره متذکر شد که هر کسی که صرفاً سبک لاتی را دنبال کند، در این مجموعه قرار نمی‌گیرد و تمرکز بر آن دسته افرادی است که مجموعه ویژگی‌های یک لات را در خود دارند. همچنین در پژوهش حاضر، به دلیل دسترسی دشوار به افراد، به شیوه‌های نمونه‌گیری گلوله‌برفی و نمونه در دسترس، با کمک گرفتن از حلقه‌های واسطی مثل محققان قبلی، فضای مجازی و از همه مهم‌تر بزرگ‌ترهای این گروه‌ها، ارتباط و مصاحبه با سوژه‌های این پژوهش میسر شد تا حجم مطلوب نمونه حاصل شود. مشخصات اعضای نمونه این پژوهش به شرح جدول ۱ است.

جدول ۱. مشخصات اعضای نمونه این پژوهش

ردیف	جنسیت	نسبت	حدود سن	شهر
۱	مرد	لات	۶۴	تهران
۲	مرد	لات	۳۵-۴۰	تهران (اصالتاً یزدی)
۳	مرد	لات	۲۵	کرج (اصالتاً سندجی و کرد)
۴	مرد	لات	۲۴	کرج (اصالتاً کرد)
۵	مرد	لات	۴۵-۴۰	تهران
۶	مرد	دوست لات	۵۰-۴۵	تهران
۷	مرد	دوست لات	۴۰	شیراز
۸	مرد	دوست لات	۲۴	تهران
۹	زن	هم‌محلله‌ای لات‌ها	۵۰-۴۵	شیراز
۱۰	مرد	هم‌هیئت‌ی و دوست لات	۴۰-۳۵	تهران
۱۱	مرد	هیئت‌دار و دوست لات	۶۵-۶۰	تهران

به‌منظور تحلیل محتوای صفحه‌های اینستاگرامی، صفحه پانزده لاتی که بیشترین دنبال‌کننده را در فضای مجازی داشتند، انتخاب و بررسی شد. دنبال‌کننده‌های آن‌ها بین ۱۰۰ هزار تا ۵ میلیون نفر متغیر است. تاریخ شروع به کار صفحه‌ها نیز بین سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۹ است.

۴. تحلیل یافته‌ها

داده‌ها در سه لایه اساسی دسته‌بندی شدند. در وهله اول به کمک داده‌ها، به بازنمایی تمامی مشخصه‌های سطحی لات‌ها پرداخته شد. این مشخصه‌ها تمامی ویژگی‌هایی را شامل می‌شوند که یک لات با نمایش آن‌ها از یک سو، خود را از دیگران متمایز می‌کند، از سوی دیگر برای خود هویت‌یابی و به کمک همین ویژگی‌ها توان تعریف خود را پیدا می‌کند. در وهله دوم، شاهد دسته دیگری از داده‌ها هستیم که با اتکا به آن می‌توان گفت به‌نظر می‌رسد برخی از لات‌ها، پس از کسب اعتبار و جایگاه درون‌گروهی، شکلی از حیثیت اجتماعی خارج از گروه را برای خود دست‌وپا کرده‌اند. در عمیق‌ترین لایه نیز که شکلی از هم‌نوایی در آن رقم می‌خورد، شاهد گونه‌ای خاص از هم‌نوایی خرد مذهبی خواهیم بود.

۴-۱. بازنمایی سطحی

سطحی‌ترین محل بروز زیبایی‌شناسی لات‌ها یا همان متفاوت‌بودنشان «بدن» آن‌ها است. پس از بدن‌نمایی، در وهله‌های بعدی شاخصه‌های دیگری مانند دعوا و درگیری، مرام‌های خاص، مردودن و زبان بروز پیدا می‌کنند.

بدن‌نمایی: بدن‌نمایی در میان لات‌ها صرفاً در اندام و جثه خلاصه نمی‌شود؛ چنان‌که این مورد نیز شاخصی همگانی نیست. زخم، خالکوبی و استایل خاص آن‌ها است که ویژگی‌های زیبایی‌شناختی بدن یک لات را می‌سازد. جای زخم یکی از مشخصه‌های مهم در میان جماعت لات است که نشانه‌ای از حضور در درگیری‌ها و دعواها تلقی می‌شود و تعداد آن می‌تواند بر جایگاه فرد در میان هم‌مسکانش تأثیر بگذارد. این زخم‌ها نه‌تنها نشان‌دهنده تجربه فرد در مبارزات است، بلکه طول و عمق آن‌ها نیز در میان‌شان حائز

اهمیت است. در واقع زخم داشتن چنان شاخصه مهمی است که برخی از لات‌ها یا به تعبیر خودشان «دکور لات‌ها» دست به خودزنی می‌زنند تا زخم‌های بدنشان بیشتر شود و به این صورت در میان لات‌ها اعتبار و جایگاهی برای خود دست‌وپا کنند. یکی از مشارکت‌کنندگان جوان (شماره ۳) در مورد جای زخم می‌گوید: «صلاً علامتسون این بود که یکی از سست‌هاشون رو قطع می‌کردن. خودشون قطع می‌کردن که فقط عضو باند بشن. بعد مثلاً یارو رو می‌بینی خودزنی مودزنی نداره. اونو می‌شه بهش بگی شرور. من دیدم زخم داشته، سیصد و نود و خورده‌ای بخیه زدن بهش. با شمشیر زده بودن. با سامورایی از این بلندها. ولی خودزنی اصلاً رو بدنش نبود. پونصد تا خط رو بدنش بود، یه دونه‌ش خودزنی نبود. ولی بعضی‌ها هستن می‌زنن ردیفی. اون‌ها بیشتر به‌خاطر اینه خط‌و‌خال داشته باشن. یه رعب و وحشتی ازشون داشته باشن، حالا موقع دعوایی، داستانی.»

خالکوبی یکی از ویژگی‌های برجسته در میان لات‌ها به حساب می‌آید؛ چنان‌که هریک از خال‌هایی که روی بدن خود می‌زنند، ممکن است معنا و مفهوم خاصی در میانشان داشته باشد و حتی فرد را به گروه خاصی از لات‌ها پیوند دهد. اما آنچه موجب تفاوت در میان لات‌ها می‌شود، نمایان کردن یا پوشاندن خالکوبی‌ها است. در واقع خالکوبی مانند زخم برای برخی از آن‌ها به نمادی تبدیل می‌شود که تمایل به نمایان کردن آن نیز دارند، اما برخی از آن‌ها، خصوصاً کسانی که حیثیت اجتماعی‌شان در میان دیگران برایشان مهم است، به اشکال مختلفی مانند انتخاب پوشش خاص، سعی در پوشاندن آن‌ها دارند. یکی از مشارکت‌کنندگان (شماره ۵) که به گفته خود دور شرارت‌های قبلی خود را خط کشیده ولی همچنان لات است، می‌گوید: «من تمام بدنم خاله. همه‌ش خال‌های قدیمیه؛ مثلاً گل رز نشان وحشی‌گری و یه سری علائم دیگه. اون‌هایی که بلدن می‌دونن چیه. الان خیلی ساله دیگه بدن منو هیچ‌کس ندیده. فقط سر. بعد آخه دو سه دفعه رفتم پاک کنم، گفتن اگه پاک کنی مثل جای سوختگی و زخم می‌شه. من خودم به‌خاطر زخم‌هام رفتم این‌ها رو زدم. حالا بیام دوباره زخم‌ها رو تم؟»

در بررسی استایل ظاهری لات‌ها ویژگی‌هایی از جمله نوع محاسن، لباس و لوازمی که به همراه دارند، مورد بررسی قرار گرفته است. به‌طور مختصر می‌توان در مورد استایل لات‌ها به این نکته اشاره کرد که برخی از آن‌ها متناسب با موقعیت در تلاش‌اند تا نوع استایل خود را متعارف‌تر کنند و تغییر دهند؛ چنان‌که برخی از آن‌ها غالباً با استایل رسمی ظاهر می‌شوند. اما تعداد بیشتری از آن‌ها فارغ از موقعیت، استایل همیشگی خود را که همان استایل لش و اسپرت است، دارند.

دعوایی بودن: پس از «بدن‌نمایی» شاخصه دیگری که عیان می‌شود «دعوایی بودن» است. دل‌وجرئت دعوکردن ویژگی ضروری و لازمه یک لات به حساب می‌آید. فرد لات ترسی از دعو و عواقب آن ندارد. به عبارتی اهمیتی ندارد که در یک دعو چه کسی پیروز می‌شود. مهم این است که چه کسی مشت اول را می‌زند. «کری‌خواندن» نیز روشی مرسوم برای شروع دعو میان آن‌ها است و امروزه فضای مجازی بهترین بستر برای قلدری و کری‌خواندن لات‌ها است. در این زمینه وقتی پژوهشگر از یکی از مشارکت‌کنندگان (شماره ۴) می‌پرسد که «از من لات در نمی‌آد؟!» پاسخ می‌دهد: «چرا نیاد؟! کاری نداره. همین‌جا بلند شو با این دخترها دعو بنداز!» و وقتی که مصاحبه‌کننده می‌گوید: «نه خالکوبی دارم، نه ریشی دارم، نه جای زخمی دارم. تیپم هم حتی به لات‌ها نمی‌خوره که!» جواب او یک چیز است: «نه بابا، دل! دل داشته باشی بسه!»

مردبودن: «مردبودن» شاخصه دیگری از لات‌بودن است که به‌وضوح، تسلط مردانگی و مردسالاری در این گروه را نشان می‌دهد. با اینکه ممکن است زنانی با این دست رفتارها و ویژگی‌ها وجود داشته باشند، پذیرش آن‌ها در این خرده‌فرهنگ به‌سختی صورت می‌گیرد و به‌دلیل دیدگاه‌های مردسالارانه به زنان، حتی ممکن است به این زنان برچسب‌های منفی مانند «خراب» زده شود. البته به‌نظر می‌رسد در آینده با کم‌رنگ‌شدن دیدگاه‌های مردسالارانه، زنان نیز در این گروه‌ها پذیرفته شوند. اما در حال امروزه نگاه

مردسالارانه به زنان به‌عنوان «ضعیفه» و «ناموس» است؛ چنان‌که در هنگام درگیری ترجیح می‌دهند از روی اجبار با زنان به‌عنوان ضعیفه درگیر نشوند یا در مقابل ناموس یکدیگر با هم درگیر نشوند. دیدگاه و نحوه بیان یکی از مشارکت‌کنندگان (شماره ۳) نمایانگر همین موضوع و وضعیت پیش‌رو است: «لاتی و این‌جور داستان‌ها برا دختر نیست. دختر برای این کارها چیز نشده. نه استایلش نه فیشش. هیچ‌جوره دختر نباید دنبال این داستان‌ها باشه. ولی چرا دختر زیاد هست. من انقد می‌شناسم؛ مثلاً یارو بدن مدنو پلمب کرده، دست مست تا اینجا خودزنی. دختر ها...! همین‌جوری که می‌گم. یارو دهن مهنشو کج می‌کنه، صحبت می‌کنه. یه مرد داره باهانش صحبت می‌کنه، می‌ره تو دهن یارو جواب سربالا به یارو بده. این‌جوری زیاد هست. این‌جور دخترهایی هم هستن. اسم خاصی بهشون نمی‌گن. اکثراً این‌ها رو «خراب» صدا می‌زنن. لاتی و لات‌بازی به دختر نمی‌آد. اصلاً برا دختر نیست.»

مرام: در وهله بعد، با مرام‌هایی در میان لات‌ها مواجه می‌شویم که خود را از طریق بازتعریف آن‌ها به نمایش می‌گذارند؛ اگرچه در عمل در میان برخی از آن‌ها نشانی از این مرام‌ها دیده نمی‌شود. بیشتر این ارزش‌ها ریشه در مفهوم پهلوانی و لوطی‌منشی دارند و برخی از آن‌ها، مانند ناموس‌پرستی، با ارزش‌های سنتی جامعه سازگارند. این مرام‌ها شامل تأکید بر حرمت ناموس و ارزش‌های دینی، نگاهداشت حرمت و جایگاه ویژه مادر و پدر، وفای به عهد، صداقت و تقبیح دروغ‌گویی، افتادگی، دستگیری از نیازمندان و جان‌دادن برای رفیق است. مورد آخری که نشان از سرمایه‌درون‌گروهی بالای این افراد دارد، شاخصه مشترک دیگری در میان لات‌ها است که حتی ممکن است تا جایی پیش برود که جایگاه اجتماعی و سرمایه اجتماعی برون‌گروهی آن‌ها را از بین ببرد.

زبان: آخرین ویژگی سطحی که در میان لات‌ها به چشم می‌آید، زبان و گفتار خاص آن‌ها است. ویژگی‌های زبانی از مهم‌ترین وجوه تمایز یک گروه خرده‌فرهنگی، مانند لات‌ها، از سایر گروه‌های اجتماعی است. این تمایز در طرز بیان، لحن، دوگان‌سازی‌ها و واژگان خاص، اصطلاحات و ضرب‌المثل‌های متداول در میان آن‌ها مشهود است. حتی برخی از آن‌ها در زبان عامیانه دیگر افراد جامعه نیز دیده می‌شود که نشان از اثرگذاری این گروه خرده‌فرهنگی دارد.

۴-۲. حیثیت اجتماعی

دومین لایه پس از «بازنمایی سطحی» در پژوهش با عنوان «حیثیت اجتماعی» مطرح شده است. با نگاهی عمیق‌تر به مرام و مسلک لات‌ها، این نکته عیان می‌شود که برای خود وجه مثبت و منفی لاتی را در نظر گرفته‌اند. در یک سمت طیف، وجه مثبت لاتی با جلوه‌های پهلوانی و لوطی‌گری همراه است؛ درحالی‌که در سمت دیگر، وجه منفی با لقب «اراذل‌واوباش» یا «دکور لاتی» قرار دارد که به برخی اعضای این گروه تعلق می‌گیرد. این وجوه مثبت و منفی و سلسله‌مراتب درون‌گروهی میان لات‌ها، با معیارهای خاص خودشان سنجیده می‌شود؛ چنان‌که مشارکت‌کننده دیگری (شماره ۱) در این باره می‌گوید: «بعدم می‌گن یارو لاته لاته. اون‌ها اراذلن. لات واقعی اونیه که دست می‌گیره، مچ نمی‌گیره. دنبال ناموس مردم نیست. دنبال ضعیف‌کشی نیست. دنبال آزار و اذیت نیست. دست می‌گیره. بلند می‌کنه.»

اما پس از کسب منزلت درون‌گروهی، برخی از این افراد به دنبال برقراری ارتباطات و کسب حیثیت اجتماعی در جامعه نیز هستند. رفتارهایی مانند کمک به نیازمندان یا ایجاد ارتباط با افراد شناخته‌شده و تغییر در پوشش و رفتار برای کاهش تمایز با عرف جامعه نشان‌دهنده تلاش آن‌ها برای کسب منزلت برون‌گروهی است. به این ترتیب، این تلاش‌ها درنهایت می‌تواند به همسویی لحظه‌ای آن‌ها با عرف منجر شود. درواقع آنچه در این لایه قابل مشاهده است این است که این گروه خرده‌فرهنگی که در مرحله اول به دنبال متمایز کردن و هویت‌یابی ویژه خود بودند، در مرحله بعدی گونه‌ای از پیوند اجتماعی آن‌ها با عموم افراد جامعه مشاهده می‌شود.

کمک به نیازمندان: کمک به نیازمندان یکی از رفتارهای لات‌ها است که هم موجب همنوایی لحظه‌ای لات‌ها و هم سبب ایجاد منزلت اجتماعی در میان عموم برای آن‌ها می‌شود. فضای مجازی بستری مناسب برای نشان دادن این فعالیت‌ها به‌شمار می‌آید؛ چنان‌که بررسی‌های انجام‌شده نیز نشانگر این بود که کمک به نیازمندان بخشی از مرام آن‌ها است که عملی‌شدنش در میان برخی از آن‌ها قابل مشاهده است.

چهره‌های معروف: ارتباط با افراد شناخته‌شده عامل دیگری است که به کسب حیثیت اجتماعی لات‌ها کمک می‌کند. درواقع ذکر این نکته ضروری است که لزوماً رفتن به سراغ افراد شناخته‌شده ممکن است برای کسب حیثیت اجتماعی نباشد، اما آنچه به دنبال خواهد داشت، میزانی از منزلت اجتماعی است که به کمک این ارتباط میسر می‌شود. حتی از سمت دیگر، برخی از آن‌ها به روش‌های مختلفی مانند بلاگری فضای مجازی، بازیگری، ورزش حرفه‌ای و... خود به افراد شناخته‌شده تبدیل شده‌اند و ترکیبی از شهرت و منزلت اجتماعی برای آن‌ها ایجاد شده است.

همنواشدن: از دیگر عواملی که برای لات‌ها منزلت اجتماعی می‌آورد، به تعبیری «همنواشدن» آن‌ها است. این مورد را می‌توان با وجوه مثبت و منفی لات‌ها نیز پیگیری کرد. به این معنا که لزوماً همنواشدن آن‌ها به معنای خروج از خرده‌فرهنگ لات‌ها نیست. برخی از لات‌ها زمانی که تلاش می‌کنند تا از وجه منفی لات‌ها به سمت مثبت آن تغییر کنند، برخی از رفتارهای ناهمنوایانه خود را کنار می‌گذارند و رفتارهایی برمی‌گزینند که شاید بتوان گفت اصطکاک کمتری با هنجارها و ارزش‌های جامعه دارند. همین تغییر، جایگاه اجتماعی جدیدی برای فرد ایجاد می‌کند که به تبع آن منزلت او را نیز تغییر خواهد داد.

مواجهه با سیاست: از دیگر عواملی که برای لات‌ها جایگاه اجتماعی ایجاد می‌کند - هرچند خارج از مرام‌های خرده‌فرهنگ لات‌ها است - مواجهه آن‌ها با سیاست است. درواقع موضع‌گیری در مواجهه با دوگانه مردم و مسئولان سیاسی که در نظر می‌گیرند، وضعیت متفاوتی را ایجاد می‌کند. برخی از آن‌ها به این درگیری‌های سیاسی وارد نمی‌شوند و برخی دیگر موضع‌های متفاوتی اتخاذ می‌کنند که به نسبت هریک از این موضع‌گیری‌ها، پیوندها و جایگاه‌های تازه‌ای برای آن‌ها پیش می‌آید.

۴-۳. مذهب

مذهب یکی از پایه‌های اساسی خرده‌فرهنگ لات‌ها در نظر گرفته می‌شود که در میان لات‌ها شکل ویژه خود را دارد، اما در هر صورت برخاسته از سیستم اعتقادی واحدی با دین عرفی جامعه است و همین عامل است که جلوه‌ای از رفتار همنوایانه را از جانب لات‌ها به نمایش می‌گذارد. درواقع اگر در جامعه ایرانی دین و فرهنگ پیوند اساسی با یکدیگر دارند، درون خرده‌فرهنگ لات‌ها نیز که از دل همین فرهنگ برخاسته، این پیوند قابل مشاهده است و شاید بتوان گفت برخی از مرام‌های لات‌ها از باورهای دینی برخاسته‌اند. در هر صورت مناسک و باورهای مذهبی از پایه‌های خرده‌فرهنگ لات‌ها است که در فضای مجازی نیز نموده‌های مذهبی در میان همه آن‌ها مشاهده می‌شود.

آنچه مذهب را از سایر نقاط همسویی لات‌ها با فرهنگ عرفی متمایز می‌سازد، شیوه خاص و منحصر به فرد بروز آن از یک سو و عوامل ویژه تداوم این باورها و رفتارهای مذهبی از سوی دیگر است که در پژوهش با سه عنوان «دینداری گزینشی»، «هیئت به‌مثابه پاتوق» و «نمایش جایگاه» بیان شده است.

دینداری گزینشی: مقصود از دینداری گزینشی لات‌ها این است که اگر دین را مجموعه همبسته مناسک و باورها حول یک امر قدسی در نظر بگیریم، لات‌ها برحسب نگرش لوطی‌مآبانه خود دست به گزینش می‌زنند و برخی از باورها و مناسک را برمی‌گزینند. در واقع اگر به دین رجوع کنیم، اصول و فروع خود را دارد که اولی باورهای پایه‌ای و اساسی آن است و دومی احکام عملی و واجب آن. اما خرده‌فرهنگ لاتی گویی به این نیز کاری ندارد. در واقع هرچند به نظر می‌رسد دین یکی از پایه‌های اساسی باورهای خرده‌فرهنگ لاتی به حساب می‌آید، اما لات‌ها به شکل خاص خود دین را فهم کرده‌اند. دین به صورت گزینش شده با عینک لاتی، حتی آن را مجموعه باورهای پذیرفته شده در عرف نیز در نظر نمی‌گیرند.

در راستای همین گزینش است که کنش مذهبی آن‌ها به طور خاص در دوره زمانی ویژه‌ای که مصادف با ایام مذهبی است، نمود پیدا می‌کند. ارادت به برخی شخصیت‌های مذهبی عینی‌ترین جنبه دینداری لات‌ها است که در پی آن، نوعی خاص از مناسک که با مناسک شیعی همسو است، بروز پیدا می‌کند. اما هریک از این‌ها نمود ویژه خود را دارند و تا جایی ادامه پیدا می‌کنند که حتی در نظر عرفی شکل افراطی به خود می‌گیرند، مانند رسم قمه‌زنی. یکی از مشارکت‌کنندگان (شماره ۱) در این زمینه می‌گوید: «مثلاً قمه می‌زدیم. ببین قمه‌ای که می‌زنی روز تاسوعا، عاشورا به هر مناسبتی فردای اون روز بزنی خون بند نمی‌آد. ولی اون روز قمه می‌زنی ده تا، بیست تا، سه تا، هر چقدر که نیت کردی. هر شدتی می‌زنی، بعدش برو حموم چیزی نمی‌شه. ولی روزهای بعد بزنی، اصلاً خون بند نمی‌آد. پس ببین یه چیزهایی هست!»

اما در هر حال دینداری گزینشی آن‌ها به لحاظ زمانی به ایام محرم و صفر و ماه رمضان محدود می‌شود و حرمت نگاه‌داشتن این ایام که از مسلک لوطیان گذشته باقی مانده و رسومی مثل رسم «کلوخ‌اندازان» یکی از جلوه‌های آن است، به همین دینداری گزینشی آن‌ها بازمی‌گردد. البته به نظر می‌رسد این گزینش تا جایی ادامه پیدا می‌کند که فقط مناسک باقی بماند و باوری پشت آن‌ها نباشد.

درواقع می‌توان سه وضعیت را در پس تغییرات رفتاری به موجب این شکل از کنشگری مذهبی در نظر گرفت. در وضعیت اول، مانند گذشته، عمل به مناسک به همراه باورهای اعتقادی در جریان است. در وضعیت دوم، مناسک همراه با باور قلبی نیست و ممکن است دیگر حرمت نگاه‌داشتنی در کار نباشد و افراد رفتارهای همیشگی خود را تکرار کنند. در کنار آن، وضعیت سومی نیز شکل می‌گیرد؛ چنان که اگر در وضعیت قبلی رفتارهایی مانند عرق‌خوردن، دعا و درگیری، سفره‌انداختن و... به گونه‌ای پنهانی و در خفا انجام می‌شد، در وضعیت دیگری این رفتارها در کنار کنشگری مذهبی، صورتی علنی دارند. یکی از افرادی که هم‌محل‌های لات‌ها به حساب می‌آید (شماره ۹) در این زمینه می‌گوید: «یه هیئت بزرگی هست، همه‌شون هم می‌آن. مشرویشون هم خیلی راحت تو همون هیئت می‌آرن. مشرویشون رو می‌خورن، می‌آن بیرون و حتی کسایی که هم شنیدم که می‌گن اهل تریاک و شیره و این چیزها هستن، یه خونه روبه‌رو همین هیئت هست، می‌رن تو حیاط اون می‌خورن یا می‌کشن، بعد می‌آن بیرون تو این هیئت.»

هیئت به مثابه پاتوق: دینداری گزینش شده لات‌ها چنان که گفته شد، بیشتر به ایام محرم و صفر بازمی‌گردد و نمود جمعی آن حضور در هیئت برای برپایی مراسم عزاداری است. همین وضعیت است که یکی از وجوه پشت پرده رفتار مذهبی لات‌ها یعنی هیئت به مثابه پاتوق را عیان می‌کند. در واقع این همان لحظه‌ای است که بار معنوی و قدسی مذهب یا به عبارت بهتر هیئت کنار گذاشته می‌شود و جلوه کارکردی آن بروز پیدا می‌کند. یکی از بانیان هیئت‌ها در تهران (شماره ۱۱) این وضع را چنین شرح داد: «محرم مثلاً هیئت‌زدن‌ها شده یه پاتوق برا این قشر آدم‌ها. لات و لوت‌ها می‌آن، حالا عزاداری هم می‌کنن، نداری هم می‌دن.»

۱. امیل دورکیم در کتاب *صور بنیانی حیات دینی*، دین را چنین تعریف می‌کند: «دین عبارت است از دستگاهی همبسته از باورها و اعمال مربوط به امور لاهوتی یعنی مجزا، ممنوع؛ این باورها و اعمال همه کسانی را که پیرو آن‌ها هستند، در یک اجتماع اخلاقی واحد به نام کلیسا متحد می‌کنند» (دورکیم، ۱۳۸۳: ۶۳).

گنده‌لات‌ها هریک در این ایام به دنبال برپایی هیئت خود یا رفتن به سمت هیئت رفقای خود هستند و چنان که گفته شد، چند نفر از نوچه‌ها یا دیگر رفقایشان نیز در این امر با آن‌ها همراه می‌شوند. این همان وضعیتی است که هیئت را به پاتوقی برای جمع شدن لات‌ها دور یکدیگر تبدیل می‌کند و حتی گستره ارتباطاتشان را نیز افزایش می‌دهد.

در نتیجه در این حال، رفتارهایی از آنان سر می‌زند که در دیگر پاتوق‌هایشان رخ می‌دهد. اگر باوری پشت رفتارهای مذهبی‌شان نباشد و طبق مسلک گذشته‌شان حرمتی نیز برای این محل قائل نباشند، هیئت نیز مانند دیگر پاتوق‌هایشان کاملاً به زمین بازی لات‌ها تبدیل می‌شود. با این تفاوت که وجهه مذهبی و به عبارت بهتر همنوایانه به خود گرفته است.

نمایش جایگاه: نمایش یا تثبیت منزلت از دیگر وجوه کارکردی است که برپایی هیئت می‌تواند برای لات‌ها داشته باشد. در واقع از یک سو به دلیل همراهی با مناسک مذهبی متعارف جامعه، اعتبار اجتماعی برون‌گروهی کسب می‌کنند و از سوی دیگر با برپایی هیئت مذهبی به واسطه رقابتی که در میان گنده‌لات‌ها وجود دارد، جایگاه درون‌گروهی خود را تثبیت می‌کنند و ارتقا می‌دهند. اما این تثبیت جایگاه و کسب وجهه را می‌توانند از راه‌هایی مانند هزینه کردن برای هیئت، نمایش اندام در مراسم سینه‌زنی و علم‌گردانی، یا بروز سرمایه اجتماعی با تعداد زیاد حاضران هیئت و... به دست آورند. یکی از دوستان لات‌ها (شماره ۷) در این باره می‌گوید: «صی‌ره که نشون بده که لات محل اصالم هست. من باهاشون صحبت می‌کردم، می‌گه به خدا دیگه نمی‌تونیم نرییم! نمی‌ری، همه می‌گن فلانی چی شده؟!»

به‌عنوان آخرین نکته در این سطح تحلیل باید اشاره کرد که نمی‌توان همه لات‌ها را در یک دسته از وضعیت دینداری قرار داد. دسته‌ای از آن‌ها دینداری گزینش شده ندارند یا هنوز در پس مناسک و کنش‌های مذهبی‌شان باورهای عمیقی وجود داشته باشد. اما بررسی‌ها این نکته را تأیید می‌کند که مناسک مذهبی همچنان پابرجا هستند. با این حال این مناسک که به‌طور ویژه به هیئت و دسته‌های عزاداری بازمی‌گردد، بیش از آنکه وجه قدسی داشته باشد، زمین بازی لات‌ها شده است. در واقع بروز این کنش مذهبی یا به عبارتی رفتار همنوایانه، لزوماً دال بر توقف ناهمنوایی نیست، اما در عین ناهمنوایی رخ می‌دهد. در واقع این همنوایی خرد در عین ناهمنوایی است که آن‌ها را به بستر عرفی جامعه نزدیک می‌کند.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

در این تحقیق، کنار هم قرار گرفتن دو مفهوم کلیدی یعنی مفهوم «اغیار» از هوارد بکر ذیل رویکرد برچسب‌زنی اجتماعی و مفهوم «پیوند اجتماعی» از تراویس هیرشی ذیل رویکرد کنترل اجتماعی، شاکله اساسی چارچوب مفهومی را به‌وجود آورد.

چنان که گفته شد، با گروهی از ناهمنوایان مواجهیم که در وهله اول سعی در تمایزجویی دارند و ویژگی‌های خاصی برای هویت‌یابی خود برمی‌گزینند که درون جامعه عرفی چندان روال یا حتی مطلوب نیست؛ گروهی که در بازنمایی سطحی با ویژگی‌هایی مانند بدن‌نمایی با زخم، خالکوبی و استایل‌شان، همچنین دعوا و درگیری، مرام‌ها، مردبودن و زبان خاص خودشان گروهی خرده‌فرهنگی را درون جامعه عرفی شکل داده‌اند که با برچسب‌ها و القاب مختلفی خطاب قرار می‌گیرند. گروهی که مطابق تعریف بکر، قضاوت‌کنندگانی که قدرت تحمیل تعریف عرفی را دارند، آن‌ها را غیر در نظر می‌گیرند. اما بحث با نظریه بکر زمانی موضوعیت می‌یابد که این برچسب‌زدن‌ها را عاملی در جهت تداوم رفتار انحرافی در نظر می‌گیرد.

هرچند لات‌ها نیز بنا به تعریف بکر اغیار به حساب می‌آیند، اما اگر به تعبیری متفاوت یا نامتعارف در نظر گرفته می‌شوند و حتی در ادامه، آن رفتارهای انحرافی و بزهدکارانه از آن‌ها سر می‌زند، لزوماً به برچسب‌خوردن‌ها بازمی‌گردد. بلکه بسیاری از رفتارهای مملو از

خشونت آن‌ها مانند دعوا و درگیری‌هایشان که از جانب عرف جامعه رفتار نامتعارف و حتی بزهکارانه به حساب می‌آید، به مرام‌های درون گروهی‌شان بازمی‌گردد که یک لات باید دل و جرئت داشته باشد، باید پای رفاقت خود جان بدهد، از مرگ ترسی نداشته باشد و... . درواقع مرام‌های خود گروه خرده‌فرهنگی است که به برخی از این رفتارهای ناهمنوایانه منجر می‌شود. نمی‌توان این دست گروه‌ها و افراد را بدون در نظر گرفتن مرام‌های فرهنگی و ارزشی‌شان صرفاً با تمرکز بر جنبه‌های مجرمانه آن‌ها مورد توجه قرار داد و صرف یک فرایند یعنی برچسب‌خوردن را زمینه اصلی بروز رفتار نامتعارف و حتی بزهکارانه در نظر گرفت. هرچند رفتارهای خشونت‌آمیزی هم از این افراد و گروه‌ها سر می‌زند که به تعبیری آن‌ها را به گروه‌های گنگستری نزدیک‌تر می‌کند تا گروه‌های خرده‌فرهنگی، اما باز هم این گروه در ابتدای امر یک گروه خرده‌فرهنگی است، با نمادها و معانی خاص خودشان.

پرسشی که با پذیرش دیدگاه بکر پیش می‌آید این است که اگر برچسب‌زنی‌ها متوقف شود، آیا با توقف رفتار ناهمنوایانه و حتی بزهکارانه مواجه خواهیم بود. البته باید در ابتدا این پرسش را مطرح کرد که همین لات‌ها تا چه میزان به این برچسب‌ها اهمیت می‌دهند. درواقع چنان‌که مشخص شد، چنان‌که ذیل چتر خرده‌فرهنگ لاتی قرار گرفته‌اند که تمام هویت و اعتبار و جایگاهی را که برای خود قائل‌اند، از این گروه می‌گیرند و اتفاقاً چنان بر لات‌بودن یا همان وجوه متمایزکننده تأکید می‌کنند که دیگر برایشان اهمیتی ندارد که جامعه عرفی بزرگ‌تر آن‌ها را چگونه خطاب می‌کند؛ چرا که تمام سرمایه و اعتبار و هویتشان از محل دیگری تأمین می‌شود و بنا به رویکرد کنترل اجتماعی از کنترل جامعه بزرگ‌تر خارج شده و کنترل گروه خود را پذیرفته‌اند. درواقع گاهی به این برچسب‌ها هیچ اهمیتی نمی‌دهند و حتی در برخی مواقع آن را خودخواسته می‌پذیرند. با همه این‌ها باید متذکر شد که برچسب‌زنی فرایندی اثرگذار و در حال وقوع است؛ چنان‌که حتی برچسب‌زنی در بین خود لات‌ها هم اتفاق می‌افتد و برخی را در میان خود ارادل‌والباش یا دکور لاتی خطاب می‌کنند.

مورد دیگری نیز وجود دارد که بکر در کار خود به آن هیچ توجهی نکرده است. اگر گروه خرده‌فرهنگی یا همان اغیار مرام‌ها و ارزش‌های خود را دارند، عوام یا همان قضاوت‌کنندگان نیز که قواعدی را وضع می‌کنند، بر فرهنگ عرفی و ارزشی تکیه زده‌اند که توجه به آن از دید بکر مغفول مانده است. نمی‌توان بستر فرهنگی و عرفی و قواعدی را که قضاوت‌کنندگان به‌واسطه آن دست به قضاوت می‌زنند، کنار نهاد؛ چنان‌که در جامعه ایران، اگرچه لات‌ها مرام‌های خود را دارند، اما این گروه خرده‌فرهنگی از دل همین فرهنگ عرفی سر برآورده و پیشینه تاریخی اثرگذاری در فرهنگ، سیاست و... این جامعه داشته‌اند. درواقع اغیار و قضاوت‌کنندگان، یا در این پژوهش لات‌ها و عوام مردم، باید در نسبت با یکدیگر تعریف و در نظر گرفته شوند.

پس از این توضیحات به این مسئله می‌پردازیم که این هم‌نوایی مذهبی خرد چگونه در میان ناهمنوایان ممکن شده است. این چگونگی بر دو جنبه چرایی و نحوه سازوکار آن اشاره دارد که سازوکار آن را با مفهوم «دینداری گزینشی» و چرایی آن با دو مفهوم «هیئت به‌مثابه پاتوق» و «نمایش و تثبیت جایگاه» قابل توضیح است.

چنان‌که گفته شد، این گروه خرده‌فرهنگی از دل همین جامعه برآمده و در نتیجه، باورهای فرهنگی آن نیز به ریشه‌های فرهنگی جامعه قابل‌ارجاع هستند. اما به هنگام اتخاذ برخی از این باورهای فرهنگی، گویی تغییراتی در آن‌ها رخ می‌دهد. این گروه سیستم ارزشی خاص خود را دارد، هرچند منشأ آن با سیستم ارزشی جامعه یکی باشد. اتفاقاً به همین دلیل است که وقتی فردی از زمینه مذهبی متفاوت در این گروه جای می‌گیرد، آن دست باورها و مناسک را مانند اعضای گروه دنبال می‌کند. مانند لات اهل سنتی که به گفته خود چند سال به عشق امام حسین قمه می‌زده است. در نتیجه شاهد نوعی از هم‌نوایی مذهبی خرد از جانب اعضای این گروه هستیم. اما به نظر می‌رسد خرده‌فرهنگ لاتی با عینک خاص خود به سمت دین رفته و دست به گزینش زده است. دین به‌صورت فرم خاصی از مناسک و باورهای شیعی، با لعاب جوانمردی و لوطی‌گری در ایام خاصی از سال به‌ویژه محرم و صفر هویدا می‌شود.

این شکل خاص از دینداری گزینشی که در میان لات‌ها با آن مواجه می‌شویم، سبب می‌شود که تا حدودی پیوند و مشابهت هنجاری و ارزشی میان لات‌ها و جامعه عرفی برقرار شود؛ چنان که در دستگاه نظری تراویس هیرشی، با مفهوم پیوند اجتماعی و تأثیر عواملی مانند اعتقاد این مسئله توضیح داده شده است. اما نکته‌ای که در نظریه هیرشی مغفول مانده این است که از یک سو «پیوند اجتماعی» در جوامع مختلف شکل متفاوتی به خود دارد و در مقابل، انحراف نیز معنای مشابهی در تمامی جوامع ندارد. در مورد گروه خرده‌فرهنگی لات‌ها نیز این اتفاق رخ می‌دهد. در کل ممکن است پیوند میان فرد و جامعه برقرار باشد، اما رفتار ناهمنوایانه نیز متوقف نشود. در واقع اگرچه شاهد همنوایی و پیوند هستیم، اما این همنوایی در حین ناهمنوایی در حال وقوع است.

وضعیت پیش آمده را می‌توان این گونه توضیح داد که دو وجه کارکردی، جایگاه امور مذهبی را در میان لات‌ها تغییر داده و جلوه قدسی و فرهنگی مذهب جای خود را به جلوه کارکردی آن داده است. به نظر می‌رسد مناسک مذهبی به عرصه‌ای برای بروز رفتارهای لاتی تبدیل شده است. این مناسک که بروز اجتماعی آن‌ها در این ایام به‌طور ویژه در هیئت و دسته‌های عزاداری قابل مشاهده است، در ابتدا به نوعی پاتوق برای لات‌ها تبدیل شده که بدین واسطه دور یکدیگر جمع می‌شوند و در وهله بعدی در تعیین وضعیت سلسله‌مراتبی لات‌ها حائز اهمیت است؛ به طوری که گنده‌لات‌ها با راه‌انداختن دسته و هیئت، بزرگی خود را به نمایش می‌گذارند و همچنین جایگاه خود را به‌عنوان بزرگ‌تر حفظ می‌کنند.

به عبارت کلی، رخ‌دادن این همنوایی به این صورت است که در ظاهر کار رفتار مذهبی همنوایانه در حال وقوع است. اما آنچه در پس پرده اتفاق می‌افتد، وجه کارکردی است که هرچه می‌گذرد، در میان لات‌ها بیشتر جلوه‌گر می‌شود. در واقع مذهب به زمین بازی متعارفی برای هدفی نامتعارف تبدیل می‌شود. نکته اساسی این است که این همنوایی خرد که سبب پیوند گروه خرده‌فرهنگی با بطن جامعه می‌شود، لزوماً رفتار ناهمنوایانه را متوقف نمی‌کند و به علت‌های مختلفی، هرچند در ظاهر کار رفتار همنوایانه است، اما در پس پرده هرچه می‌گذرد، رفتارهای ناهمنوایانه علنی‌تر بروز پیدا می‌کنند و این همان لحظه همنوایی در حین ناهمنوایی است.

تعارض منافع: بنا بر اعلام نویسندگان، در این مقاله تعارض منافی وجود ندارد.

ملاحظات اخلاقی: رضایت آگاهانه کتبی از تمام مشارکت‌کنندگان اخذ شد و هویت آنان به‌صورت محرمانه محفوظ است.

سپاسگزاری: مقاله از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول با عنوان «همنوایی مذهبی ناهمنوایان اجتماعی (نمونه مورد مطالعه: لات‌ها)»؛ گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، مستخرج شده است. بدینوسیله از گروه جامعه‌شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران تشکر می‌کنیم و همچنین قدردان عوامل نشریه مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران هستیم.

منابع

- بکر، هوارد (۱۴۰۱). *اغیار: مطالعاتی در جامعه‌شناسی انحراف*. ترجمه: حسین گلدوزیان و فرهاد الله وردی میگوئی. تهران: نگاه معاصر.
- تاری، نریمان (۱۴۰۱). *رویکرد جرم‌شناسی فرهنگی به رابطه مردانگی و جرائم خشونت‌بار*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه مازندران.
- جوادی‌یگانه، محمدرضا؛ مختاری، رضا و جعفرآقایی، محمدرضا (۱۳۹۰). مرام و مسلک لوطیان در دوره قاجار. *جامعه‌پژوهی فرهنگی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*. ۲(۲)، ۷۷-۹۹.

- دورکیم، امیل (۱۳۸۳). *صور بنیانی حیات دینی*. ترجمه: باقر پرهام. تهران: نشر مرکز.
- رضوی، کمال؛ شکرچی، احمد و اجتهادی، مصطفی (۱۴۰۰). نهاد روحانیت و مواجهه با تضاد هنجاری: مطالعه موردی جایگاه اجتماعی زنان. *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*. ۱۰(۳)، ۷۴۱-۷۷۷. <https://doi.org/10.22059/jisr.2021.319505.1185>
- فلور، ویلم (۲۰۱۰). گذری بر تاریخ لوطی. ترجمه: نرگس صالح‌نژاد، نشریه پیام بهارستان. ۲(۲۲)، ۲۱۴-۲۱۹.
- قادر، صلاح‌الدین (۱۳۹۰). بررسی پیامدهای برنامه‌های پیشگیری از جرم در فضای عمومی شهری با تأکید بر طرح ارتقاء امنیت اجتماعی. رساله دکتری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
- کامل، دلپسند؛ ایار، علی؛ خانی، سعید و محمدی، پریخان (۱۳۹۱). حمایت اجتماعی و جرم: مطالعه تطبیقی جوانان مجرم و عادی شهر ایلام. *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*. ۱(۲)، ۸۹-۱۲۰. <https://doi.org/10.22059/jisr.2021.319505.1185>
- گیدنز، آنتونی (۱۹۳۸). *جامعه‌شناسی*. ترجمه: حسن چاووشیان. تهران: نشر نی.

References

- Becker, H. (2022). *Outsiders: Studies in the sociology of deviance*. (H. Goldouzian & F. Allahverdi Migouei, Trans.). Tehran: Negah-e Moaser. (In Persian)
- DeCamp, W., & Smith, J. (2018). Religion, nonreligion, and deviance: Comparing faith's and family's relative strength in promoting social conformity. *Journal of Religion and Health*, 58, 206-220. <https://doi.org/10.1007/s10943-018-0630-2>
- Durkheim, É. (2004). *The elementary forms of the religious life*. (B. Parham, Trans.). Tehran: Nashr-e Markaz. (In Persian)
- Floor, W. (2010). *A passage on the history of Lotis*. (N. Salehnejad, Trans.). (1392 AP / 2013 AD). *Payam-e Baharestan Journal*, 2(22), 214-219. (In Persian)
- Ghaderi, S. (2011). *Investigation of the consequences of crime prevention programs in urban public spaces with an emphasis on the social security promotion plan*. (Doctoral dissertation). Faculty of Social Sciences, University of Tehran. (In Persian)
- Giddens, A. (1938). *Sociology*. (H. Chavoshian, Trans.). (1397 AP / 2018 AD). Tehran: Nashr-e Ney. (In Persian)
- Hirschi, Travis (1969). *Causes of delinquency*. Berkeley: University Of California Press.
- Javadi Yeganeh, M. R., Mokhtari, R., & Jafaraghayy, M. R. (1390 AP / 2011 AD). The code and creed of Lootis during the Qajar era. *Cultural Sociology Research*, 2(2), 77-99. (In Persian)
- Kamel, D., Ayar, A., Khani, S., & Mohammadi, P. (2012). Social support and crime: A comparative study of criminal and normal youth in Ilam city. *Journal of Social Studies and Research in Iran*, 1(2), 89-120. <https://doi.org/10.22059/jisr.2012.36557> (In Persian)
- Razavi, K., Shokrchi, A., & Ejtehadi, M. (2021). The institution of clergy and confronting normative conflict: A case study of women's social status. *Journal of Social Studies and Research in Iran*, 10(3), 741-777. <https://doi.org/10.22059/jisr.2021.319505.1185> (In Persian)
- Tari, N. (2022). *A cultural criminology approach to the relationship between masculinity and violent crimes*. (Master's thesis). Faculty of Law and Political Science, University of Mazandaran. (In Persian)